

9. VERTAISTUEN PIIRIIN OHJAAMINEN

Suosituslause: Ohjaa läheiset vertaistuen piiriin, sillä vertaistuesta on hyötyä äkillisesti kuolleen henkilön läheisten surutyössä.

Näytön aste: B

Vanhemmat pitivät tärkeänä sisarusten mahdollisuutta jakaa kokemuksensa vertaistensa kanssa, koska se auttoi heitä ymmärtämään, että on toisiakin lapsia, joiden sisarus on kuollut.

Laadullisessa ryhmähaastattelututkimuksessa¹ kuvattiin vanhemmuutta sekä sisarusten tarpeita kohtukuoleman jälkeen vanhempien (n=27) näkökulmasta.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (9/10 JBI).

Näytön vahvuus: 3

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Tukiryhmistä voi olla apua traumaattisen menetyksen kokeneille läheisille.

Laadullisessa haastattelututkimuksessa² kuvattiin henkirikoksen uhrien läheisten (n=10) kokemuksia.

Tutkimuksen laatu: Kelvollinen (6/10 JBI).

Näytön vahvuus: 3

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Kohtukuoleman kokeneet äidit kuvasivat sosiaalista tukea tärkeimpänä tekijänä, joka edesauttoi heidän selviytymistään lapsen kuolemasta. Vertaiselta saadun tuen koettiin validoivan heidän menetyksensä ja surunsa.

Laadullisessa kyselytutkimuksessa³ kuvattiin lapsen kuoleman vaikutuksia äiteihin (n=47) ja perhejärjestelmään. Aineisto analysoitiin sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen laatu: Kelvollinen (8/10 JBI).

Näytön vahvuus: 3

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Kohtalainen.

Tukiryhmät sekä vertaisten kanssa puhuminen olivat keinoja, jotka olivat auttaneet kohtukuoleman kokeneita äitejä eniten lapsen kuolemasta selviämisessä.

Laadullisessa haastattelututkimuksessa⁴ kuvattiin kohtukuoleman kokeneiden äitien (n=47) näkemyksiä suruprosessia helpottavista tekijöistä sekä kohtukuoleman heissä aiheuttamia muutoksia.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (8/10 JBI).

Näytön vahvuus: 3

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Perheenjäsenten ja ystävien ohella kohtukuoleman kokeneita vanhempia auttoi eniten vertaisilta saatu tuki.

Kyselytutkimuksessa⁵ arvioitiin ryhmäintervention vaikutusta kohtukuoleman kokeneiden vanhempien (n=121) surureaktioon. Lisäksi kuvattiin menetyksen käsittelyä edistäviä sekä estäviä tekijöitä kohtukuoleman kokeneiden vanhempien näkökulmasta.

Tutkimuksen laatu: Kelvollinen (7/10 JBI).

Näytön vahvuus: 4b

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Vertaisten kanssa puhuminen antoi vanhemmille tunteen, etteivät he ole yksin ja auttoi heitä lapsen kuoleman käsittelyssä. Useat vanhemmat kokivat tukiryhmän auttaneen heitä.

Systemaattisessa kirjallisuuskatsauksessa⁶ (n=52 tutkimusartikkeliä) kuvattiin kohtukuoleman kokeneiden vanhempien ja terveydenhuollon henkilöstön kokemuksia kohtukuoleman aikaisesta hoidosta.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (10/10 JBI).

Näytön vahvuus: 1

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Lapsen kuoleman kokeneet vanhemmat saivat apua perheviikonlopun aikana toteutetusta vertaistuesta. Perheviikonlopun ohjelmaan kuuluvat sisällöt koettiin paljon tai erittäin paljon tukevaksi.

Tutkimuksessa⁷ arvioitiin vertaistuen vaikutusta lapsen kuoleman kokeneiden vanhempien surureaktioihin ja kuvattiin surureaktioihin yhteydessä olevia tekijöitä. Tutkimukseen osallistuivat Käpy – Lapsikuolemaperheet ry:n järjestämään perheviikonloppuihin osallistuneet äidit (n=46) ja isät (n=43). Tutkimusaineisto kerättiin kaksi viikkoa ennen ja kaksi viikkoa perheviikonlopun jälkeen kyselylomakkeella. Aineisto analysoitiin tilastollisia menetelmiä käyttäen.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (9/10 JBI).

Näytön vahvuus: 2d

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Internetissä tarjottavaan vertaistukeen sisältyi muun muassa: vertaisen huomioiminen, perheen ja lapsen kuolemaan johtaneen tarinan jakaminen, suru- ja selviytymisprosesseista kertominen ja vertaisen selviytymisen tukeminen. Vertaisten huomioiminen ilmeni esimerkiksi ryhmään mukaan ottamisena, menetyksen huomioimisena, juhlapäivien muistamisena, pirstämisenä ja iloisten tapahtumien huomioimisena. Vertaisen selviytymisen tukemiseen sisältyi muun muassa: keskusteluun rohkaiseminen, lohduttaminen, tiedon ja tunteiden jakaminen, neuvominen, lapsen muisteleminen, suremisen salliminen. Äitien surua helpottivat lääkkeet, maidon luovuttaminen, itsensä kiireisenä pitäminen, kirjoittaminen ja muistoalbumin tekeminen, elossa olevien lasten tuoma lohdutus, kuvat, runot, laulut ja töihin tai opiskeluihin paluu sekä eri tahoilta saatu tuki.

Tutkimuksessa⁸ kuvattiin äitien (n=5) internetin keskustelupalstalla jakamaa vertaistukea ensimmäisen vuoden aikana lapsen kuolemasta. Tutkimusaineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (7/10 JBI).

Näytön vahvuus: 3

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Ryhmävertaistuki edisti vanhempien selviytymistä ja sopeutumista lapsen kuoleman jälkeen, joka ilmeni elämässä eteenpäin pääsemisenä, voimaantumisenä, elämönhallinnan lisääntymisenä ja parempana suruun sopeutumisena. Lisäksi vanhemmat kokivat muun muassa: onnellisuuden mahdollistumista, toivon ja voimien saamista arkeen, olon helpottumista ja uusien ystävien saamista. Ryhmävertaistuki edesauttoi lapsen kuoleman käsittelemistä koko perheen kanssa. Perheen lasten ja nuorten selviytyminen ja heille avun saaminen mahdollistui. Kielteinen seuraus ryhmävertaistuesta oli vanhempien kokemus pelon ja ahdistuksen lisääntymisestä. Saatu tieto lisäsi ahdistusta, tietoisuutta lasten eri kuolintavoista sekä elämän pahuudesta ja pelkoa uudesta lapsen menetyksestä. Lisäksi oli myös fyysisten oireiden lisääntymistä, kuten väsymystä ja migreeniä.

Tutkimuksessa⁹ kuvattiin vanhempien (n=69) kokemuksia ryhmävertaistuesta ja sen seurauksista vanhempien selviytymiseen lapsen kuoleman jälkeen. Tutkimusaineisto kerättiin neljään KÄPY – Lapsikuolemaperheet ry:n perheviikonloppuun osallistuneilta lapsen kuoleman kokeneilta vanhemmilta. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (8/10 JBI).

Näytön vahvuus: 3

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Henkirikosuhrien läheisten selviytymistä edisti vertaistuen saaminen. Läheisillä oli tarve olla vuorovaikutuksessa muiden saman kokeneiden henkilöiden kanssa ja vertaistukeen osallistumalla he pyrkivät hakemaan ymmärrystä omaan tilanteeseensa. Vertaistukea oli saatu Huoma ry:n ja seurakunnan lapsensa menettäneiden vertaistukiryhmistä.

Laadullisessa tutkimuksessa¹⁰ kuvattiin henkirikosuhrien läheisten (n=34) surua sekä selviytymistä edistäviä ja estäviä tekijöitä. Tutkimusaineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (9/10 JBI).
Näytön vahvuus: 3
Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Lapsen kuoleman kokeneet isät tarvitsivat tietoa tukihenkilöistä, sururyhmistä ja vertaistuesta. Isät tarvitsivat vertaisilta konkreettista apua muun muassa lastenhoidossa tai hautajaisjärjestelyissä. Tuki-interventioon osallistuneet isät selviytyivät lapsen kuolemasta paremmin kuin verrokkiryhmän isät. He kokivat saaneensa enemmän tukea vertaisilta kuin ammattilaisilta. Vertaiset myötäelivät ja jakoivat tunteita heidän kanssaan sekä antoivat toivoa selviytymisestä, arvostivat heitä, antoivat rohkaisua ja tietoa surusta ja selviytymiskeinoista. Osan mielestä vertaistuesta ei kuitenkaan ollut heille apua. Suurin osa isistä toivoi vertaistukija yhteydenottoa 7 vuorokauden sisällä. Yhteydenotto saattoi tapahtua puhelimitse ja yhteydenpito vaihteli tilanteen mukaan 1-6 kertaa.

Triangulaatiotutkimuksessa¹¹ kuvattiin lapsen kuoleman kokeneiden isien surua ja saamaa tukea sekä sairaalasta lähdön jälkeisen moniammatillisen tuki-interventio vaikutuksia isien suruun ja selviytymiseen. Interventio-ryhmässä oli 62 isää ja verrokkiryhmässä 41 isää. Tuki-interventio vaikutuksia arvioitiin isien surureaktioiden (HGRC) välisillä eroilla.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (9/10 JBI).
Näytön vahvuus: 2c
Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Lapsen kuoleman jälkeen vanhemmat kuvasivat auttavaan tukeen kuuluneen saman kokeneiden kanssa tapahtuneen, surun ja selviytymisen jakaminen. Tapahtuneen jakaminen tapahtui vertaistukiryhmään tai -leirille sekä internetin keskustelupalstalle osallistumisen, vertaistukijan kanssa ystäväystymisen, tulevasta kuulemisen, neuvojen saamisen sekä surujen ja ilojen jakamisen avulla. Lisäksi tietoisuus saman kokeneista sekä samankaltaisista ajatuksista ja tuntemuksista kokeneista auttoivat selviytymisessä.

Laadullisessa tutkimuksessa¹² kuvattiin äitien (n=143) ja isien (n=102) selviytymisessä auttavia tekijöitä lapsen kuoleman jälkeen. Aineisto kerättiin kyselylomakkeella kuusi kuukautta lapsen kuoleman jälkeen. Suurin osa lapsista oli kuollut kohtuun. Tutkimusaineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (9/10 JBI).
Näytön vahvuus: 3
Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Vanhempien kokema yksilövertaistuki sisälsi ymmärrystä ja yhteenkuuluvuutta, tuen kohtaamattomuutta sekä kehitettäviä asioita. Ymmärrykseen ja yhteenkuuluvuuteen liittyi tunteiden tarkastelua ja ilmaisemista, surun jakamista, tiedon saamista, konkreettista tukea ja eteenpäin rohkaisemista. Vanhemmat toivoivat tiedon tarjoamista monipuolisemmin ja vanhempien yksilöllisyyden huomioimista. Äidit toivoivat tunteiden tarkastelua ja isät miespuolista vertaistukea.

Tutkimuksessa¹³ kuvattiin äitien (n=74) ja isien (n=45) kokemuksia yksilövertaistuesta lapsen kuoleman jälkeen. Tutkimusaineisto kerättiin vanhemmilta, joiden lapsi oli kuollut kohtuun tai kuollut lapsi oli iältään kolmivuotias tai sitä nuorempi. Aineisto analysoitiin induktiivista sisällönanalyysia käyttäen.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (9/10 JBI).
Näytön vahvuus: 3
Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Vanhemmat osallistuivat vertaistukiryhmään lapsen kuoleman jälkeen laajentaakseen sosiaalista tukiverkostoaan, saadakseen käsitellä lapsen kuolemaa hyväksyvässä ilmapiirissä, pystyäkseen suuntautumaan elämässä eteenpäin, jakaakseen omaa taakkaansa ja saadakseen tukea vertaisilta. Vanhempien saama tuki vertaistukiryhmästä edisti yhteenkuuluvuuden ja aidon vuorovaikutuksen kokemista, vastavuoroisen tuen saamista sekä elämänhallinnan lisääntymistä. Vanhemmat olisivat toivoneet saavansa vertaistukiryhmistä ryhmän kokoonpanon tarkemmin huomioivaa tukea, kokoontumiskertojen määrien ja sisältöjen parempaa huomioimista, parempaa keskustelun tasoa ja uskonnollisuuden laajemmin huomioivaa tukea.

Tutkimuksessa¹⁴ kuvattiin vanhempien (n=81) vertaistukiryhmiin osallistumisen syitä sekä vanhempien saamaa ja toivomaa tukea ryhmävertaistuesta lapsen kuoleman jälkeen. Tutkimusaineisto kerättiin e-kyselylomakkeella vertaistukiryhmiin osallistuneilta vanhemmilta. Aineisto analysoitiin induktiivisella sisällönanalyysillä.

Tutkimuksen laatu: Tasokas (9/10 JBI).

Näytön vahvuus:3

Sovellettavuus suomalaiseen väestöön: Hyvä.

Lähteet

1. Avelin P, Erlandsson K, Hildingsson I, Rådestad I. (2011). Swedish parents' experiences of parenthood and the need for support to siblings when a baby is stillborn. *Birth: Issues in Perinatal Care* 38(2), 150-158.
2. Baliko B, Tuck I. (2008). Perceptions of survivors of loss by homicide: Opportunities for nursing practice. *Journal of Psychosocial Nursing & Mental Health Services* 46(5), 26-34.
3. Cacciatore J. (2010). The unique experiences of women and their families after the death of a baby. *Social Work in Health Care* 49(2), 134-148.
4. Cacciatore J, Bushfield S. (2007). Stillbirth: The mother's experience and implications for improving care. *Journal of Social Work in End-of-Life & Palliative Care* 3(3), 59-79.
5. DiMarco MA, Menke EM, McNamara T. (2001). Evaluating a support group for perinatal loss. *MCN: The American Journal of Maternal Child Nursing* 26(3), 135-161.
6. Ellis A, Chebsey C, Storey C, Bradley S, Jackson S, Flenady V, et al. (2016). Systematic review to understand and improve care after stillbirth: A review of parents' and healthcare professionals' experiences. *BMC Pregnancy and Childbirth*.16 (1), 1-19.
7. Aho AL, Kuismäki T, Kaunonen M. (2013a). Vertaistuen vaikutukset lapsen kuoleman kokeneiden vanhempien surureaktioihin. *Sosiaalilääketieteellinen aikakauslehti* 50, 21-37.
8. Aho AL, Lönnberg R, Kaunonen M. (2013b). Äitien vertaistuki internetin keskustelupalstalla lapsen kuoleman jälkeen. *Tutkiva Hoitotyö* 11(4), 13–22.
9. Botha E, Kaunonen M, Aho A L. (2014). Ryhmävertaistuki ja sen seuraukset - vanhempien kokemukset lapsen kuoleman jälkeen. *Psykologia* 49(4), 283–298.
10. Virta T, Kaunonen M, Aho AL. (2017). Henkirikosuhrien läheisten suru sekä selviytymistä edistävät ja estävät tekijät. *Thanatos* 6(2), 5-48.
11. Aho AL. (2010). *Isän suru lapsen kuoleman jälkeen: tuki-interventio ja sen arviointi*. Tampere: Tampere University Press.
12. Savolainen S, Kaunonen M, Aho A L. (2013). Vanhempien selviytymistä auttavat tekijät lapsen kuoleman jälkeen. *Hoitotiede* 25(3), 222–235.
13. Parviainen K, Kaunonen M, Aho AL. (2012). Vanhempien kokemuksia yksilövertaistuesta lapsen kuoleman jälkeen. *Hoitotiede* 24 (2), 150–162.
14. Kemppainen O, Kaunonen M, Aho AL. (2018). Vanhempien vertaistukiryhmiin osallistumisen syyt ja ryhmästä saatu tuki lapsen kuoleman jälkeen. Arvioitavana.